

ALTERRA

WAGENINGEN UR

Second opinion passende beoordeling Westerschelde Container Terminal (WCT)

Alterra-rapport 2006
ISSN 1566-7197

H.P.J. Huiskes en G.A.J.M. Jagers op Akkerhuis

Second opinion passende beoordeling
Westerschelde Container Terminal

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Statenfractie GroenLinks in de provincie Zeeland [Projectcode 5237580-01]

Second opinion passende beoordeling Westerschelde Container Terminal

H.P.J. Huiskes en G.A.J.M. Jagers op Akkerhuis

Alterra-rapport 2006

Alterra Wageningen UR
Wageningen, 2010

Referaat

Huiskes, H.P.J. en G.J.A.M. Jagers op Akkerhuis, 2010. *Second opinion passende beoordeling Westerschelde Container Terminal (WCT)*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2006. 48 blz.; 5 fig.; 2 tab.; 16 ref.

Dit rapport presenteert een second opinion van de passende beoordeling van de plannen voor een buitendijkse container terminal langs de Westerschelde (de Westerschelde Container Terminal of WCT). Een passende beoordeling is nodig als significante effecten te verwachten zijn op een Natura 2000-gebied. In dit rapport wordt allereerst onderzocht of effecten als significant moeten worden aangemerkt. Omdat de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe melding maken van behoud en uitbreiding van het type estuaria, is het oordeel dat iedere afname als significant moet worden aangemerkt. Deze conclusie maakt een passende beoordeling noodzakelijk. Een passende beoordeling moet duidelijkheid geven over de bruikbaarheid van mogelijke alternatieven, de aanwezigheid van dwingende redenen van groot openbaar belang en moet, indien nodig, garanties geven voor afdoende compensatie (de zogenaamde ADC-criteria). In dit rapport wordt ingegaan op de vraag of de bestaande passende beoordeling voldoende inzicht geeft of de plannen voldoen aan de ADC-criteria.

Trefwoorden: second opinion, Natura 2000, Westerschelde, haven.

Foto omslag: Google Earth

ISSN 1566-7197

Dit rapport is gratis te downloaden van www.alterra.wur.nl (ga naar 'Alterra-rapporten'). Alterra Wageningen UR verstrekt geen gedrukte exemplaren van rapporten. Gedrukte exemplaren zijn verkrijgbaar via een externe leverancier. Kijk hiervoor op www.boomblad.nl/rapportenservice.

© 2010 Alterra Wageningen UR, Postbus 47; 6700 AA Wageningen; Nederland
Telefoon 0317 48 07 00; fax 0317 41 90 00; e-mail info.alterra@wur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra Wageningen UR.

Alterra B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Alterra-rapport 2006

Wageningen, februari 2010

Inhoud

Samenvatting	7
1 Inleiding	11
2 Natuuronderzoek WCT, de procedure	13
2.1 De theorie achter de te volgen procedure	13
2.2 De gevolgde procedure tot op heden	17
3 Second opinion passende beoordeling	19
3.1 Traject toetsing milieu-effecten WCT	19
3.2 Passende beoordeling en toetsing ADC-criteria	21
3.2.1 Alternatieven	21
3.2.2 Dwingende maatschappelijke reden	22
3.2.3 Compensatie	23
3.2.4 Aanvullende opmerkingen	24
Eindoordeel	27
Literatuur	29
Bijlage 1 Instandhoudingsdoelen Natura 2000 Westerschelde & Saeftinghe (Ministerie van Landbouw, 2009)	31
Bijlage 2 Hoofdpunten uitspraken van Commissie MER over de MER-rapporten WCT en natuurcompensatie WCT	45

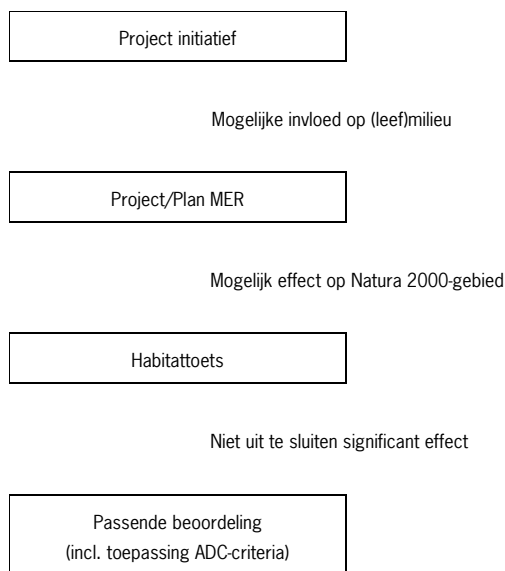

Samenvatting

Voor projecten en (grootschalige) beleidsplannen met invloed op de fysieke omgeving geldt dat deze moeten worden getoetst op hun invloed op de directe omgeving en het milieu in de breedste zin van het woord (zie figuur A).

Figuur A.

Een vereenvoudigd stroomdiagram van de te volgen procedure die in het kader van de natuurbeschermingswet 1998 en het besluit Milieu-effectrapportages moet worden doorlopen.

Wanneer een effect op het milieu zeker of te verwachten is moet hiervan reikwijdte en ernst worden onderzocht en gerapporteerd. Dit gebeurt door middel van een milieu-effectrapportage (een MER). In een dergelijke rapportage wordt een breed palet aan factoren beoordeeld, onder andere geluid, kwaliteit van lucht, bodem en water, invloed op het omringende landschap en de natuur. Wanneer een activiteit is voorzien in de buurt van een Natura 2000-gebied moet een habitattoets worden uitgevoerd. De Natura 2000-gebieden hebben een zeer hoge natuurwaarde en zijn van belang voor het langjarig voortbestaan van dier- en plantensoorten en specifieke landschapstypen binnen Europa. Deze gebieden maken in Nederland onderdeel uit van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (de EHS). Wanneer uit de habitattoets blijkt dat niet is uit te sluiten dat een significant effect zal optreden op een Natura 2000-gebied of op een via de habitatrictlijn of vogelrichtlijn beschermde dier- of plantensoort, moet een passende beoordeling worden opgesteld. In een dergelijke rapportage wordt in detail afgewogen wat het negatieve effect precies is en of dit op gebiedschaal dan wel landelijke schaal acceptabel is. Uitgangspunt van deze beoordeling is het duurzaam en langjarig in stand houden van populaties en natuurgebieden. Nu betekent het niet dat er in de buurt van deze beschermde natuur niets mag. Bouwen in deze gebieden is nog steeds mogelijk als wordt voldaan aan de zogenaamde ADC-criteria. A staat hierbij voor de weloverwogen locatiekeuze waarbij verschillende alternatieve projectlocaties zijn onderzocht en ongeschikt bevonden. D staat voor groot maatschappelijk belang, bijvoorbeeld als de huidige situatie de volksgezondheid bedreigt of de economische ontwikkeling stagneert. De C staat voor compensatie. Compensatie is

toegestaan indien in de uitvoering van het plan voldoet aan de voorwaarden A en D, waarbij er alles aan wordt gedaan om schade aan de natuur te voorkomen en te beperken en er desondanks schade zal optreden. In dat geval mag (en moet) op een ander plek het verlies aan natuur worden gecompenseerd. Dergelijke compensatie is aan strikte regels gebonden. Natte natuur mag bijvoorbeeld niet zomaar worden gecompenseerd met droog bos en omgekeerd.

De second opinion in het huidige rapport gaat uit van de passende beoordeling van de plannen voor een buitendijkse container terminal langs de Westerschelde (de WCT), zoals beschreven in Passende beoordeling toetsing natuurbeschermingswet 1998, eindconcept. Arnhem Arcadis B01032/CE9/009/700017/MW (Arcadis, 2009). Enerzijds bevat het rapport van Arcadis een gedetailleerde ecologische onderbouwing en is de gevolgde lijn van redeneren helder en navolgbaar. Anderzijds komen op de opstellers van deze second opinion wat betreft de significantie van de potentiële effecten en de beoordeling van de ADC-criteria tot andere conclusies.

Significantie van effecten

Bij het beoordelen van de significantie van de effecten zijn de volgende aspecten van bijzonder belang:

- a. Definitieve aanwijzing van het gebied Westerschelde & Saeftinghe als Natura 2000-gebied.
- b. Significantie van het effect van de aanleg van de WCT op het habitattype Estuaria.
- c. Het functioneren van het gehele natuurgebied De Kaloot na aanleg van de WCT.

Ad a.

Op 23 december 2009 is het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe officieel aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen benadrukken uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van het habitattype Estuaria.

Ad b.

Omdat achteruitgang van het areaal Estuaria binnen het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe in beginsel niet toelaatbaar is, kan niet anders worden geoordeeld dan dat de aanleg van WCT een significant negatief effect tot gevolg heeft op de oppervlakte habitattype Estuaria. Daarbij geldt dat het estuarium van de Westerschelde al zwaar onder druk ligt door het menselijk gebruik (bv. scheepvaart en de benodigde verdieping van de vaargeul). Hierdoor is iedere ingreep die het oppervlak delta verkleint, hoe beperkt van omvang ook (procentueel bekeken), ongewenst en op voorhand schadelijk en daarmee significant.

Ad c.

De aanleg van de WCT zal leiden tot ruimtelijke opdeling van de verschillende habitatonderdelen van de natuur ter plekke. Juist de combinatie van typen natuur, landschapsvormen en de nog aanwezige natuurlijke dynamiek maakt dit gebied extra waardevol vanuit natuuroogpunt en uniek in het Westerschelde gebied.

Passende beoordeling: de ADC criteria

Bij het beoordelen of is voldaan aan de ADC-criteria oordelen de schrijvers van dit rapport dat de argumentatie van de volgende aspecten meer ruimte ongedekt laat dan wenselijk is voor een passende beoordeling van:

- a. Rapportage over de bestudeerde alternatieven wat betreft de locatie- en scenariostudies in relatie tot de huidige haven.
- b. De mogelijkheid om de aanleg van de voorgestelde natuurcompensatie uit te voeren in onafhankelijkheid van de nog openstaande opdrachten tot natuurcompensatie in het kader van het omgevingsplan Zeeland.
- c. De invloed van de voorgestelde natuurcompensatie op actuele natuurwaarden op de compensatielocatie, waaronder het habitattype schorren met slijkgras, habitattype 1320.

Conclusie

De conclusie van de second opinion is, dat vanwege de te verwachten significant negatieve effecten op de aanwezige natuur (in het bijzonder habitatype Estuaria) door de aanleg van de WCT een passende beoordeling noodzakelijk is. De informatie in het besproken passende beoordelingsrapport biedt momenteel onvoldoende basis om tot het oordeel te komen dat aan alle drie ADC-criteria wordt voldaan.

1 Inleiding

Deze rapportage geeft een beknopte weergave van het gevolgde proces van de passende beoordeling en geeft een second opinion over de volledigheid en correctheid van de conclusies van de passende beoordeling voor het Westerschelde container terminal (WCT) eindconcept 16 september 2009.

Sinds het opstellen van de passende beoordeling door Arcadis is het Natura 2000- gebied de Westerschelde & Saefthinghe officieel aangewezen (23 december 2009). Met deze aanwijzing zijn de precieze begrenzingen en doelstelling voor het gebied vastgelegd. Dit betekent dat er op een gebiedsschaal aan de natuurwetgeving getoetst moet worden. Binnen drie jaar na deze aanwijzing moet ook een beheerplan voor dit gebied worden opgesteld. In dit plan wordt verder geconcretiseerd hoe gestelde doelen voor wat betreft natuurkwaliteit en oppervlakte worden gerealiseerd. In de voorliggende passende beoordeling kon nog geen rekening gehouden worden met activiteiten en keuzes die gemaakt moeten worden in het kader van het beheerplan.

Leeswijzer

Wanneer in de navolgende tekst sprake is van de passende beoordeling, wordt verwezen naar het concept-rapport Passende beoordeling toetsing natuurbeschermingswet 1998, eindconcept, d.d. 16 september 2009 (Arcadis, 2009).

Hoofdstuk 2 geeft een gestructureerd overzicht van de te volgen procedure om te komen tot een passende beoordeling. De tweede paragraaf geeft in telegramstijl het gevolgde traject in het WCT-dossier, waarin relevante uitspraken en keuzes worden benoemd. Hoofdstuk 3 beschrijft een aantal inhoudelijke verschilpunten tussen de te volgen procedure en het passende beoordelingsrapport, het laatste hoofdstuk geeft het eindoordeel van de auteurs over het passende beoordelingsrapport. In de bijlagen is de letterlijke tekst opgenomen van het Natura 2000-aanwijzingsbesluit, zoals dat in december 2009 is vastgesteld.

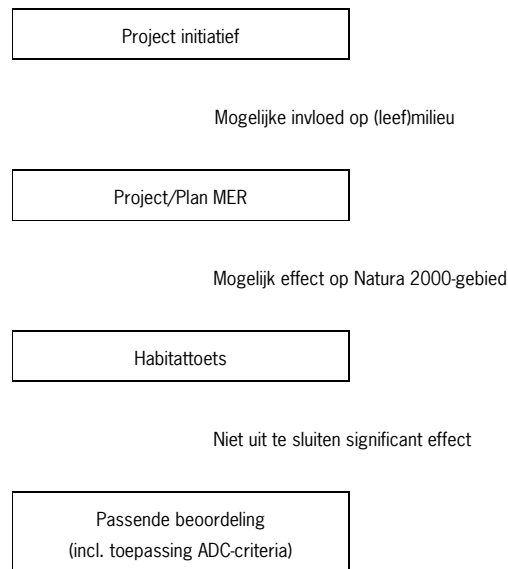

2 Natuuronderzoek WCT, de procedure

2.1 De theorie achter de te volgen procedure

Figuur 1.

Een vereenvoudigd stroomdiagram van de te volgen procedure die in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en het Besluit milieu-effectrapportages moet worden doorlopen.

Sinds 1987 geldt er in Nederland de MER-plicht (het uitvoeren van milieu-effectrapportage) voor projecten en plannen die aanzienlijke gevolgen kunnen hebben voor het milieu in de breedste zin van het woord. Zo kan het milieu volwaardig meewegen bij de te nemen besluiten. Eén van de activiteiten die MER-plichtig gesteld is, is het aanleggen van een nieuwe zeehaven of onderdelen daarvan. Wel is de MER-plicht gekoppeld aan een minimale omvang van de activiteit. Door zijn afmeting voldoet de WCT-terminal aan de criteria die gelden voor een uitgebreid MER-onderzoek. Een belangrijk moment in een MER-procedure is het opstellen van het startdocument en de beoordeling door de Commissie MER van de voorgenomen plannen. De commissie beoordeelt de eerste genomen stappen en het onderzoeksplan en geeft dwingende adviezen over het detailniveau en beargumentering. In het geval dat een project in of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied ligt en er een gereede kans is dat de natuur in dit gebied wordt beïnvloed, moet de MER-rapportage worden uitgebreid met een passende beoordeling (MER, 2010).

Tenzij de activiteiten direct verband houden met het instandhouden van of het beheer van een speciale beschermingszone (Natura 2000-gebied), moet elk plan dat op zichzelf of in combinatie met andere activiteiten of projecten een significant negatief effect kan hebben op een Natura 2000-gebied worden getoetst aan de geldende natuurwetgeving. Dit gebeurt via een zogenoemde passende beoordeling. In een passende beoordeling worden de gevolgen voor een Natura 2000-gebied beschreven, met speciale aandacht voor de instandhoudingsdoelstellingen van het desbetreffende gebied (Kistenkas, 2008). In het vergunningstraject van de natuurbeschermingswet is de passende beoordeling één van de documenten die het bevoegd gezag gebruikt

bij het uitvoeren van een habitattoets van projecten met een kans op significante negatieve effecten op een Natura 2000-gebied.

De habitattoets wordt toegepast om vast te stellen of geplande activiteiten in of nabij een Natura 2000-gebied kunnen worden toegelaten (Ministerie van Landbouw, 2000).

De toets heeft twee doelen:

1. Zekerheid bieden dat de natuurlijke kenmerken (noodzakelijk voor het functioneren van het gebied) van het Natura 2000-gebied niet worden aangetast.
2. Zekerheid bieden dat de kwaliteit van de beschermde habitats niet verslechtert en verstoring van beschermde soorten niet optreedt.

Bij uitvoeren van een habitattoets dient het oordeel ook rekening te houden met de beschermde soorten die worden genoemd in de Vogelrichtlijn en/of de Habitatrichtlijn en/of de Flora- en Faunawet.

Een habitattoets kent de volgende fasen:

1. Tijdens de oriëntatiefase wordt vastgesteld of er een negatief effect is te verwachten. Is het antwoord 'geen kans op effect', dan is geen vergunning nodig.
2. Is het antwoord 'kans op negatief effect, maar het effect is niet significant', dan kan vergunning worden aangevraagd. Deze aanvraag wordt vervolgens beoordeeld door middel van een verslechterings- en verstoringstoets. Significantie houdt rekening met gesommeerde (cumulatieve) effecten tijdens alle fasen van het project. Alleen als de uitkomst is dat de verslechtering en verstoring aanvaardbaar zijn, kan vergunning worden verleend (eventueel onder voorschriften of beperkingen).
3. Is het antwoord 'kans op significant negatief effect' dan dient een passende beoordeling te worden gemaakt, waarbij de activiteit opnieuw wordt beoordeeld.

Significante effecten

In het kinkarrest wordt significantie zo uitgelegd dat (Europese Hof van Justitie zaak C-127/02, punt 48 van het arrest d.d. 7 september 2004) 'een plan of project dat de instandhoudingsdoelstellingen van het betrokken gebied in gevaar dreigt te brengen, noodzakelijkerwijs moet worden beschouwd als een plan of project dat significante gevolgen kan hebben voor het betrokken gebied. In het kader van de inschatting van de effecten die dit plan of project kan hebben, moet de significantie van die gevolgen met name worden beoordeeld in het licht van de specifieke milieukenmerken en omstandigheden van het gebied waarop het plan of project betrekking heeft'.

Significantie moet op de schaal van het aangewezen gebied worden bekeken. Met de aanwijzing van de individuele Natura 2000-gebieden met bijbehorende instandhoudingsdoelen (habitattypen en soorten) is al de afweging gemaakt van het belang van een individueel gebied met haar waarden binnen de bio-geografische regio of lidstaat. Er zijn geen harde randvoorwaarden vastgesteld bij significante negatieve invloeden, maar veel gebruikte grenzen zijn 5% en 1% afname van een populatie of oppervlakte. Toch zijn dit geen getallen die tijdens een juridische behandeling van een passende beoordeling gegarandeerd stand houden, de genoemde percentages zijn een vorm van 'best professional judgement'.

Bij het bepalen van een effect is het van belang of de geplande ingreep het behalen van de instandhoudingsdoelstelling in gevaar brengt. Mocht er een uitbreidingsdoelstelling zijn geformuleerd, dan moet worden nagegaan of de te plegen ingreep deze uitbreiding onmogelijk maakt dan wel in gevaar brengt. In het beste geval zijn zowel voor de uitbreidings- en instandhoudingsdoelstelling afzonderlijke doelen gesteld in termen van te behouden oppervlakte, populatieomvang en milieukwaliteit. Het effect van een maatregel kan worden genuanceerd afhankelijk van de duur van een effect (permanent of tijdelijk). Verder is het van belang om het zelfherstellend vermogen van een ecosysteem mee te wegen. Dit is zeker het geval bij de habitattypen estuaria en jonge embryonale duinen, aangezien de oppervlakten van de jonge duinen of de tijdelijke vrijliggende zand-

platen van jaar tot jaar verschillen door de natuurlijke dynamiek in het systeem. In dergelijke dynamische landschappen zal daarom een langjarig gemiddelde meegewogen moeten worden. In figuur 2 staat schematisch het beoordelen van de significantie uitgeschreven (Ministerie van Landbouw, 2009).

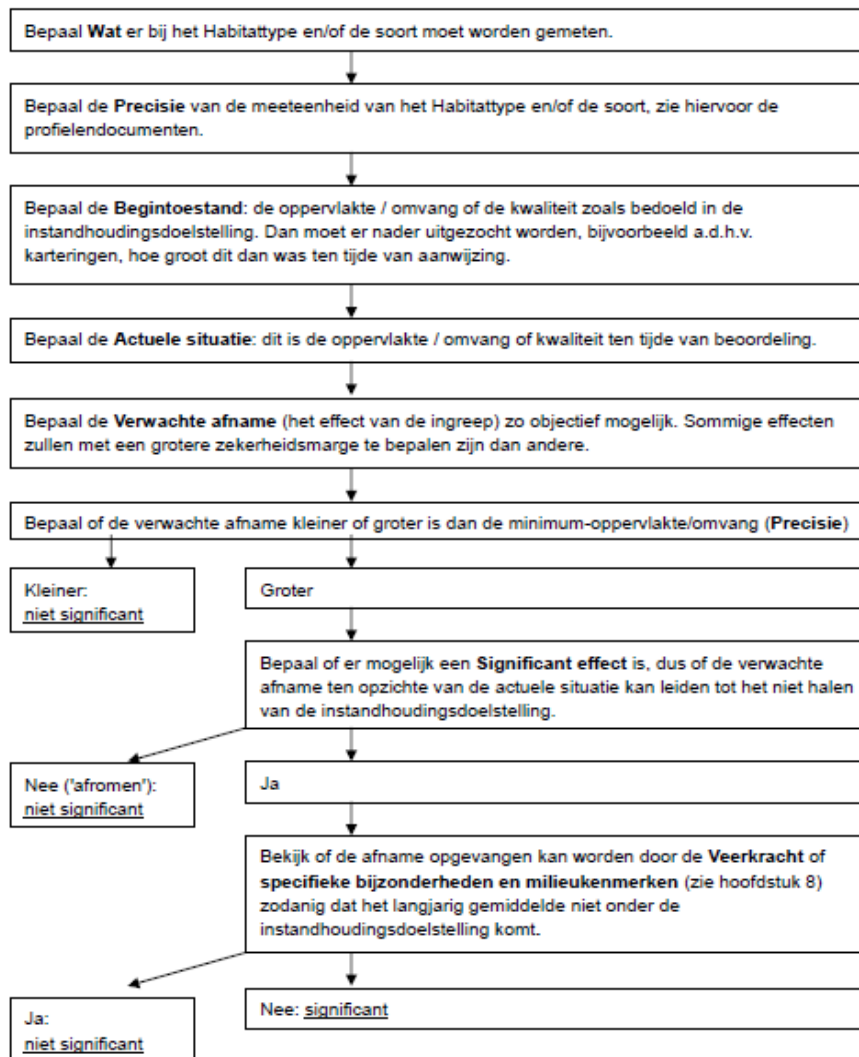
In de rapportage van een passende beoordeling en onderliggend onderzoek moet de initiatiefnemer bewijzen wat de reikwijdte en de impact van de ingreep zijn en of de effecten van voorbijgaande aard zijn of juist permanent. Een passende beoordeling kent drie mogelijke uitkomsten:

1. Er is zeker geen negatief effect. Er kan vergunning worden verleend.
2. Er is een mogelijk effect, maar dit is zeker niet significant en ecologisch gezien aanvaardbaar. Vergunningverlening is alsnog mogelijk volgend op een verslechterings- en verstoringstoets.
3. Er zijn serieuze redenen om aan te nemen dat significante schadelijke gevolgen mogelijk zijn of zullen optreden. In dit geval kan het project alleen doorgang vinden als het voldoet aan de zogenaamde ADC-criteria:
  - a. Er zijn geen serieuze Alternatieven.
  - b. Er is sprake van een Dwingende reden van groot openbaar belang.
  - c. Er kan en zal Compensatie worden geleverd voor het verlies aan habitat.

Ook de maatregelen die men neemt in het kader van compensatie kunnen van een dergelijke omvang zijn dat er sprake is van een MER-plicht en eventueel zelfs van de noodzaak tot een passende beoordeling.

Figuur 2.

Beoordelingsschema Significantie (Ministerie van Landbouw, 2009).

In het kader van realisatie van de WCT is inmiddels ook een compensatieplan uitgewerkt. Men geeft hierbij aan dat deze compensatieverplichting niet voortkomt uit de toepassing van de Natuurbeschermingswet 1998 artikel h (compensatie om verlies van natuurlijke kenmerken en waarden in Natura 2000-gebieden te compenseren), maar uit de compensatieverplichting in het kader van het Omgevingsplan Zeeland. In dit omgevingsplan heeft de provincie haar beleidsregels voor niet-natuur gerichte ruimtelijke ingrepen binnen de provinciale EHS verankerd. Deze volgen de landelijke richtlijnen, waarbij de trits voorkomen, mitigeren en compenseren moet worden toegepast.

2.2 De gevolgde procedure tot op heden

In de navolgende tekst wordt een (sterk beknopte) samenvatting gegeven van de hoofdzaken in het WCT-dossier rondom het onderwerp natuur (in de breedste zin van het woord). De bedoeling is niet compleet te zijn, maar om een indruk te geven van welke zaken nadruk hebben gekregen in en/of belangrijke conclusies zijn van de verschillende rapporten. De verwijzing naar paragraafnummers slaat terug op de originele rapportages. In bijlage 2 is een uitgebreidere samenvatting opgenomen van de richtlijnen die zijn uitgevaardigd door de Commissie MER.

2001 (14 juni) MER-hoofdrapport

Conclusie: 140 ha estuariene natuur gaat verloren

Aanleg WCT binnen bestaande haven wordt om nautische redenen verworpen. Vanwege locatie in SBZ is dwingende reden van groot openbaar belang noodzaak. Advies rendabele kadelengte: 2615 m.

2003 (29 augustus) Raad van State

Negatief oordeel over aanleg WCT. Ontbreken afweging alternatieven (binnen huidige haven) en overige werkgelegenheidsalternatieven. Ontbreken van onderzoek effecten op achterlandverbindingen (o.a. geluid). De compensatievoorstellen worden als onvoldoende beoordeeld.

2006 Actualisatie SMB/MER

In deze actualisatie wordt een aantal onderzoeken geïnitieerd, o.a. naar de beïnvloeding en ecologische waarde van de duinen, het eerste onderzoek door IMARES en Alterra naar de mogelijke effecten op de natuur. Ook de fysische effecten van de aanleg van de WCT worden verder onderzocht en gerapporteerd in het kader van de SMB/MER-rapportage. Ook wordt een maatschappelijke kosten-batenanalyse uitgevoerd en gerapporteerd.

2008 (1 juli) Startnotitie milieu-effectrapportage

Betreft een nieuwe MER met een verkleind plangebied (§1.1). Als redenen voor de WCT worden onder andere ruimtegebrek in huidige haven genoemd (weinig vrij uitgeefbaar terrein meer) (§2). Diepte zeecontainerschepen neemt toe (14.5 tot 16.5 meter)(§2.3.2). Prognose containervervoer 2-2,5 miljoen TEU (twenty foot equivalent unit) (§1.1).

Lengte kade ongeveer 2000 meter, 100 ha terrein in Westerschelde (§1.1).

Ook Westerhaven en Quarleshaven bereiden containerisatie voor (§2).

WCT zal 'bestaande initiatieven ondersteunen en aanvullen' (§2.3), maar dit wordt niet verder uitgewerkt.

Nadruk WCT op deepsea-containerstromen en transshipment (§2.2 & 2.3).

Aanpassing huidige haven voor grote schepen onder voorwaarden mogelijk (§2.5). Analyse autonome ontwikkelingen focust op Havengebied Vlissingen-Oost (§3.2). Aankondiging onderzoek achterlandtransport (§3.1.2). Aankondiging onderzoek alternatieven (o.a. MMA)(§4.2). Aankondiging Passende Beoordeling in kader NB-wet 1998 (§5.2.5). Er is een Inpassingsplan nodig voor Omgevingsplan Zeeland 2006-2012 (§6.1).

2008 (4 nov) Commissie MER: Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport

Nut en noodzaak dienen te worden onderbouwd ten aanzien van alternatieven, met name binnendijkse alternatieven (§1 & 2.1.2 & 3.2.1).

Groeiscenario's voor marktontwikkeling dienen te worden besproken in relatie tot de vervoersmarkt, ruimtelijk perspectief en arbeidsmarkt (§3.1).

Ga in op achterlandverbindingen en maak aannames over modal split expliciet. Verklaar inhoud van afstemming/samenhang met bestaande havenonderdelen/containeractiviteiten (Verbrugge Container Terminal) (§3.2.2). Duinen Kaloot lijken autonoom te minderen (§3.3), geef aan hoe men schade aan Estuaria, Embryonale wandelende duinen en Wandelende duinen op strandwal als gevolg van de WCT denkt te voor-

komen (§4.1.1). Bespreek kans of verandering morfologie, waterbeweging en slibgehalte als basis van duinvorming (§4.1.2). Bespreek capaciteit achterlandverbindingen (§4.2.1 & 4.2.3).

2009 (1 juli) Natuurcompensatie Westerschelde Container Terminal

Vooronderzoek toont dat vanuit de NB-wet geen verplichting bestaat tot natuurcompensatie: immers er is 'geen sprake van significante negatieve effecten op het Natura 2000-gebied Westerschelde' (§1.1 & 2.2). Mogelijke verslechtering is wel aan de orde. (2.2). Dit is een voorschot op de uitkomsten van de passende beoordeling.

Compensatie wel vereist i.v.m. Omgevingsplan Zeeland 2006-2012 (§1.1).

Door WCT zal 103.6 tot 126.8 ha estuarium verloren gaan (afhankelijk van gekozen variant) (§2.2).

'Middenvariant' kost 109.6 ha Estuarium (H1330) en 0 ha stuivend duin (§2.2). Bij Rammekenshoek circa 157 ha landbouwgrond ter compensatie (§1.2). Milieu-effecten van compensatie worden besproken (§6).

2009 (16 sept) Passende Beoordeling (Arcadis rapport)

Nieuw ontwerp naar aanleiding van afwijzing eerdere plannen door Raad van State (§1.2).

Rapport geeft een nieuwe, volledig herziene passende beoordeling in relatie tot meest recente plannen (§1.3).

'Uit economische studies blijkt dat alleen een deepsea-terminal levensvatbaar is' (§2.1).

'Een containerhaven met gelijke capaciteit in de Sloehaven is om nautische redenen niet haalbaar' (§2.1).

Bespreking drie varianten: West, Midden en Oost. Midden blijkt MMA (§2.3).

Scenario's modal split voor transport verschillen zeer sterk van elkaar (§2.4).

Lijst met mitigerende maatregelen die samengaat met MMA (§2.5).

Indicatie areaalverlies duinhabitats per variant (tabel 5.36).

Ontwikkeling habitat bij natuurvariant West compenseert deel schade (tabel 5.39).

Overzicht effectbeoordeling (grotendeels gefocust op de middenvariant) (tabel 5.53). Verlies Estuaria 109.4 ha (0.26% van Westerschelde, MMA) of 128.6 ha (0.31%, west natuur) wordt als niet significant beoordeeld (tabel 6.54). 'De natuurlijke kenmerken van de habitattypen embryonale duinen (H2110) en witte duinen (H2120) worden bij het Middenalternatief niet aangetast door de aanleg en het gebruik van de WCT. Bij de Natuurvariant ontstaat ruimte om het duinareaal kwantitatief en kwalitatief te versterken. De WCT heeft daarom geen significante gevolgen voor deze habitattypen' (blz. 141).

2009 (2 okt) Commissie MER: Advies voor aanvullende richtlijnen voor het milieu-effectrapport

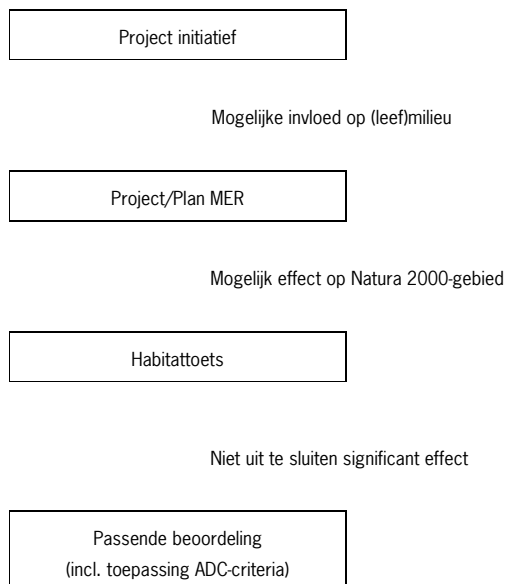
Richtlijnen ongezien de concept-MER (1).

Welke regels stellen beleid en regelgeving aan de compensatie en hoe is de uitvoering (§1). Respecteer de instructie 'geen nettoverlies' uit Omgevingsplan Zeeland 2006-2012 (§2.2). Motiveer eventuele verschillen tussen aantasting en compensatie natuurdoeltypen, met name het verschil tussen verlies van 100-127 ha estuaria tegen 28 ha compensatie (§2.2).

Ontwikkel MMA en onderzoek mogelijkheden Schorerpolder en Welzingepolder (§2.3). Graven geul natuurcompensatie ligt in Natura 2000-gebied, dus toetsing NB-wet is noodzakelijk (§2.4).

3 Second opinion passende beoordeling

3.1 Traject toetsing milieu-effecten WCT

De volgende paragrafen beperken zich tot het laatste stadium van het traject waarin een passende beoordeling wordt opgesteld en de ADC-criteria worden toegepast. Een samenvatting van het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe is opgenomen in de hiernavolgende tabel (de integrale tekst staat in bijlage 1).

Tabel 1.

Samenvatting instandhoudingsdoelstellingen van de toewijzing van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe.

		Oppervlak	Kwaliteit	Aantal
	5.3 Habitatrichtlijn: habitattypen			
H1110	Permanent overstroomde zandbanken	behoud	behoud	
H1130	Estuaria	uitbreiding	verbetering	
H1310	Zilte pionierbegroeiingen	uitbreiding	behoud	
H1320	Slijkgrasvelden	behoud	behoud	
H1330	Schorren en zilte graslanden	uitbreiding	verbetering	
H2110	Embryonale wandelende duinen	behoud	behoud	
H2120	Witte duinen	behoud	behoud	
H2160	Duindoornstruwelen	behoud	behoud	
H2190	Vochtige duinvalleien	behoud	behoud	

Tabel 1. (vervolg)

Samenvatting instandhoudingsdoelstellingen van de toewijzing van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe.

		Oppervlak	Kwaliteit	Aantal
	5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)			
H1014	Nauwe korfslak	behoud	behoud	
H1095	Zeeprk	behoud	behoud	
H1099	Rivierprk	behoud	behoud	
H1103	Fint	behoud	behoud	
H1365	Gewone zeehond	behoud	verbetering	
H1903	Groenknolorchis	behoud	behoud	
	5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels			min. aantal paren
A081	Bruine kiekendief	behoud	behoud	20
A132	Kluut	behoud	behoud	2000
A137	Bontbekplevier	behoud	behoud	100
A138	Strandplevier	behoud	behoud	220
A176	Zwartkopmeeuw	behoud	behoud	400
A191	Grote stern	behoud	behoud	4000
A193	Visdief	behoud	behoud	6500
A195	Dwergstern	behoud	behoud	300
A272	Blauwborst	behoud	behoud	450
	5.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels			individueen (seizoens- gemiddelde)
A005	Fuut	behoud	behoud	100
A026	Kleine zilverreiger	behoud	behoud	40
A034	Lepelaar	behoud	behoud	30
A041	Kolgans	behoud	behoud	380
A043	Grauwe gans	behoud	behoud	16600
A048	Bergeend	behoud	behoud	4500
A050	Smient	behoud	behoud	16600
A051	Krakeend	behoud	behoud	40
A052	Wintertaling	behoud	behoud	1100
A053	Wilde eend	behoud	behoud	11700
A054	Pijlstaart	behoud	behoud	1400
A056	Slobeend	behoud	behoud	70
A069	Middelste zaagbek	behoud	behoud	30
A075	Zeearend (seizoensmaximum)	behoud	behoud	2
A103	Slechtvalk (seizoensmaximum)	behoud	behoud	8
A130	Scholekster	behoud	behoud	7500
A132	Kluut	behoud	behoud	540
A137	Bontbekplevier	behoud	behoud	430
A138	Strandplevier	behoud	behoud	80
A140	Goudplevier	behoud	behoud	1600
A141	Zilverplevier	behoud	behoud	1500
A142	Kievit	behoud	behoud	4100

Tabel 1. (vervolg)*Samenvatting instandhoudingsdoelstellingen van de toewijzing van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe.*

		Oppervlak	Kwaliteit	Aantal
A143	Kanoet	behoud	behoud	600
A144	Drieteenstrandloper	behoud	behoud	1000
A149	Bonte strandloper	behoud	behoud	15100
A157	Rosse grutto	behoud	behoud	1200
A160	Wulp	behoud	behoud	2500
A161	Zwarte ruiter	behoud	behoud	270
A162	Tureluur	behoud	behoud	1100
A164	Groenpootruiter	behoud	behoud	90
A169	Steenloper	behoud	behoud	230

3.2 Passende beoordeling en toetsing ADC-criteria

3.2.1 Alternatieven

De locatiekeuze in het passende beoordelingsrapport wordt gebaseerd op een achtergrondrapport, de locatie-studie van Royal Haskoning. In de passende beoordeling wordt gesteld dat een buitendijkse aanleg van de WCT de enige mogelijkheid is. In het achtergrondrapport wordt ook aangegeven dat er twee alternatieven zijn binnen de huidige Sloehaven. Deze alternatieven hebben enige nautische beperkingen. Vervolgonderzoek door het Marin en het Havenbedrijf bevestigen dit, maar geven ook aan dat deze beperkingen niet onoverkomelijk zijn (Thij, 2007).

Een moeilijk en een niet volledig uitgewerkt punt in deze hele discussie blijft de economische haalbaarheid van de alternatieven. Dit laatste is al onderkend in de locatiestudie van Royal Haskoning. Het ontbreken van een uitgebreid alternatievenonderzoek of rapportage daarover wordt ook door de Commissie MER als een belangrijk aandachtspunt aangemerkt voor de MER-WCT.

Wat betreft de exploitatie van de WCT wordt nog geen keuze gemaakt tussen het voorhaven concept of het logistiek centrum concept. Afhankelijk van het exploitatieconcept zal de mate beïnvloeding van omliggende Natura 2000-gebieden sterk verschillen (meer of minder vrachtauto's op de weg). Het soort exploitatie zou daarom meegewogen moeten worden in het meest milieuverantwoorde alternatief (MMA).

Momenteel is gezien het huidige financiële klimaat de rechtvaardiging van een volledig nieuwe container-terminal niet onbetwist, zie onder andere een artikel van Depuydt en Garschagen in NRC van 20 januari 2010. In dit artikel wordt aan de hand van een gesprek met de drie grote containeroverslag exploitanten van de toekomstige tweede maasvlakte onder andere geconstateerd dat de beoogde groei van de containeroverslag een bijna even zo grote daling is geworden. Om de concurrentie voor te blijven moet men investeren, stelt een van de ondernemers, maar het blijft een ongewisse toekomst. Tevens wordt gemeld dat de aanloop van de grote containerschepen niet naar verwachting is toegenomen en dat een deel van de Euromax terminal er werkloos bij staat. Deze terminal richt zich op containerschepen van vergelijkbare grootte als de WCT.

3.2.2 Dwingende maatschappelijke redenen

De redenen voor het realiseren van de WCT zijn gelegen in het verbeteren van de exploitatie van de Sloehaven als geheel en het realiseren van werkgelegenheid binnen Zeeland.

De ultieme reden om de WCT aan te leggen is het realiseren van een terminal die meerdere ULCS (ultra large container ships) tegelijk kan ontvangen en die onafhankelijk van getij en weersomstandigheden 24 uur per dag bereikbaar is. Nu zijn er een paar kanttekeningen te maken bij dit type schepen, zij maken een zeer klein onderdeel uit van de wereldvloot containerschepen (2 in 2007), waarbij het verwachte maximum zal liggen op 62. Verder zal de bereikbaarheid in de Westerschelde blijvend bepaald worden door (aangepast) natuurlijke morfologie van dit estuarium. Het aanleggen van een dergelijke terminal in de directe omgeving van de havens van Rotterdam, Zeebrugge en Antwerpen, die allemaal ULCS-schepen ontvangen en goede en functionerende achterlandverbinding hebben, is een risico dat goed moet worden afgewogen (zie figuur 3). Voor Zeebrugge en Rotterdam geldt dat beide havens kunnen worden aangelopen zonder dat specifieke natuurwaarden daarbij in het gedrang komen. De tweede maasvlakte bij Rotterdam zal zich voor een groot deel richten op de containeroverslag en is daarmee een regelrechte concurrent, waarbij de WCT zich vanuit het niets in de ULCS-markt moet invechten.

Figuur 3.

*Ligging Sloegebied en ligging concurrerende havens (v.l.n.r. Zeebrugge, Sloegebied, Rotterdam en Antwerpen)
(beeld Google Earth).*

3.2.3 Compensatie

In de passende beoordeling wordt betoogd dat natuurwaarden (soorten evenals habitattypen) niet zo negatief worden beïnvloed dat de Natuurbeschermingswet compensatie vereist.

Sinds december 2009 is het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe officieel aangewezen en zijn ook de doelstellingen voor het gebied vastgelegd.

De volgende habitattypen zijn actueel aanwezig op de locatie of direct aangrenzend aan de geplande WCT-locatie:

Habitatrichtlijn: habitattypen		Oppervlak	Kwaliteit
H1130	Estuaria	uitbreiding	Verbetering
H2110	Embryonale wandelende duinen	behoud	Behoud
H2120	Witte duinen	behoud	Behoud
H2160	Duindoornstruwelen	behoud	Behoud

Het gekozen alternatief is technisch zo aangepast dat het volledig ten koste gaat van 'grond' die kwalificeert als hoog dynamisch estuarium. Dit is nu juist het habitatype waarvoor de Westerschelde een uitbreidings- en kwaliteitsverbeteringsopdracht heeft. Hoewel door de definitieve aanwijzing alleen de invloed op het specifieke Natura 2000-gebied hoeft te worden getoetst, moet worden vermeld dat er in Nederland slechts twee gebieden kwalificeren als estuarium (de Westerschelde en de Dollard). Kwalitatief is de Westerschelde er het beste aan toe, al is de druk op dit estuarium groot en zijn verschillende ingrepen voorzien die het functioneren van deze delta negatief kunnen beïnvloeden (o.a. de voorgenomen derde verdieping).

De aanleg in verband met de WCT van een nieuwe polder in het estuariene deel van de Westerschelde zal leiden tot een afname van het areaal estuarium. Sinds de definitieve aanwijzing van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe en de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen moet een afname worden beoordeeld als een significant effect. Zeker wanneer een oppervlakte van de maximaal 128 hectare estuarium blijvend wordt omgevormd naar land. De voorgestelde maatregelen tot mitigatie (natuurvriendelijke afwerking, beheer en gebruik van het terrein) kunnen deze ingreep alleen verzachten.

Voor het vaststellen van de grens waarboven een significant effect optreedt bestaan geen vaste normen. Vaak wordt gebruik gemaakt van het door bureau Waardenburg opgestelde beoordelingskader (aangehaald in Broekmeyer, Opdam en Kistenkas, 2008). Deze 'Waardenburg norm' (Kistenkas, 2008), is geen wetgeving maar een vorm van best professional judgement. Op basis van deze beoordelingsmethode blijkt dat - gegeven de huidige instandhoudingsdoelstellingen - iedere blijvende beïnvloeding van het habitatype Estuaria leidt tot significante effecten. Voor de habitattypen Embryonale wandelende duinen en Witte duinen is dit anders. De norm van Waardenburg laat hier meer ruimte (nl. 2.5%) dan de grens die door Arcadis is gehanteerd. Effecten op deze typen zouden daarom ook onder de Waardenburgnorm niet significant zijn. Dat de Waardenburgnorm voor het type Estuarium zo laag uitvalt, komt door de eis tot uitbreiding in het aanwijzingsbesluit. Voor het habitatype Duindoornstruwelen komen de gehanteerde grenzen overeen.

De gehanteerde bovengrens voor significantie is mede afhankelijk van de omstandigheden en onzekerheden in de effectbeschrijving van de te treffen maatregel. Dit is duidelijk geworden in de schorsingsuitspraak van de Raad van State 28 juli 2009 (2009) over de voorgenomen verdieping van de vaargeul in de Westerschelde. Hierin is heel duidelijk beargumenteerd dat de uitbreidingsdoelstelling zowel in kwaliteit als oppervlakte zeer zwaar moet worden meegewogen. In het verslag van de uitspraak door Raad van State van 13 januari 2010 (Raad van State, 2010) is een betoog opgenomen van de Minister van Verkeer en Waterstaat die aangeeft dat

de verdieping kan plaatsvinden omdat de gekozen wijze van uitvoering alleen tijdelijke negatieve effecten op natuur en milieu tot gevolg heeft. Hierbij wordt meegewogen dat er tevens randvoorwaarden voor natuurherstel worden geboden via de stort van bodemmateriaal op de plaatranden. Deze redenering volgend moet worden geconcludeerd dat een inpoldering van een deel van de Westerschelde als bijzonder ongewenst moet worden aangemerkt en daarmee ook direct als significant negatief.

De situatie van De Kaloot in de ruime begrenzing (inclusief de slufte) is een voor de Westerschelde unieke en daardoor waardevolle locatie. Dit wordt onderbouwd door de rapportages van Kruijsen (2009) en Ars e.a. (2005, 2007) over de duinen en waargenomen natuurwaarden. De uniciteit is een gevolg van het op korte afstand van elkaar voorkomen en ruimtelijk verbonden zijn van de habitattypen Wandelende duinen, Witte duinen, Estuaria, Zilte pioniervegetatie en Schorren. Toch zal deze gelukkige uitgangspositie er op de langere termijn niet voor zorgen dat dit gebied duurzaam zal voortbestaan. Dit is onderdeel van de dynamiek van het estuariene systeem. Mede omdat door menselijke ingrepen veel zand uit de vaargeul verdwijnt, is de kans groot dat er zonder ingrijpen zoveel zand van het strand wegspoelt, dat alleen een spreekwoordelijke 'bak water' overblijft. Vanuit het duurzaam voortbestaan van de verschillende natuurwaarden in de Westerschelde is daarom van belang om zo min mogelijk aantastingen toe te staan.

Het huidige voorstel voor natuurcompensatie komt voort uit doelstellingen van de provinciale uitvoering van het landelijke EHS-beleid. De compensatie betreft grotendeels binnendijkse natuur. De keuze voor binnendijkse natuur is gegeven de ruimtelijke situatie in de provincie Zeeland niet verwonderlijk, maar vanuit het natuurbeleid en -behoud niet gewenst. De soorten en habitats die worden aangetast door de buitendijkse realisatie van de WCT kunnen maar ten dele gebruik maken van de natuurcompensatielocatie. Tevens zal de aanleg van de compensatie een (tijdelijke) negatieve invloed hebben op de nu aanwezige (buitendijkse) natuurwaarden.

3.2.4 Aanvullende opmerkingen

Het rapport van Arcadis moet gezien worden als een passende beoordeling en moet op zichzelf leesbaar en controleerbaar zijn (zie paragraaf 1.3, blz. 8). Men zou daarom verwachten dat de benodigde informatie uit de rapporten die in de bijlagen zijn opgenomen op zijn minst op hoofdlijnen (bijvoorbeeld als factsheets) wordt weergegeven in het rapport. De bijlagen bieden slechts bij uitzondering deze mogelijkheid.

Het uitsluiten van de zandwinning in deze passende beoordeling is niet op haar plek, aangezien deze zandwinning specifiek ten behoeve van de buitendijkse aanleg van de WCT wordt uitgevoerd. Er is hierbij wel zeker sprake van natuurschade op de winlocatie zelf, al is deze niet blijvend en zijn de effecten op het Natura 2000-gebied Voordelta niet significant (Apeldoorn, Smit, Henkens en Dankers, 2004). Het kiezen van een alternatieve aanleglocatie van de WCT zou kunnen zorgen voor minder natuurschade in de Noordzee.

Op pagina 27 van de passende beoordeling wordt een tabel getoond die niet volledig is. Ook voor de Westerschelde geldt dat op overstroomde zandbanken zeezoogdieren voorkomen en de Noordse woelmuis is een doelsoort voor de Oosterschelde.

De term 'Overige kenmerken van een goede structuur en functie' ontbreekt in de opsomming op pagina 30. De onder deze term beschreven punten zijn juist van groot belang voor de individuele aanwijzing van een Natura 2000-gebied voor een bepaald habitattype. Dit onderdeel geeft een beschrijving van typerende abiotische en biotische structuren en functies. Het habitattype heeft een goede kwaliteit als het in belangrijke mate voldoet aan deze kenmerken. Deze kenmerken worden verderop in het rapport wel gehanteerd.

De gehanteerde invloedssfeer voor andere Natura 2000-gebieden wordt niet in het rapport gedefinieerd (500 meter en/of 5 kilometer).

In paragraaf 3.3.2 van de passende beoordeling worden de effecten afgebakend. Daar is onder andere sprake van een mogelijk effect van het ontstaan van tijdelijke biotopen en hoe daar via het zorgvuldig werken mee omgegaan kan worden. Er wordt verwezen naar ervaringen in de provincie Zeeland, maar controleerbare referenties worden hier niet genoemd.

Tevens is er sprake van het mogelijk verdwijnen van binnendijkse biotopen gelegen buiten de Natura 2000-begrenzing. Dit kan een indirect effect hebben op het Natura 2000-gebied, wanneer dit gebied ook interessant is als foerageer- of rustplek voor steltlopers en bruine kiekendieven.

In het tweede deel van paragraaf 3.3.2 wordt in tabel 3.11 een opsomming gegeven van de mogelijke effecten van het gebruik en de aanwezigheid van de WCT. In deze opsomming wordt onder andere het effect van de verharding van een deel van het terrein op het grondwater beschreven. Daar wordt gesteld dat dit deel van het terrein naar het noorden afwatert, wat eventueel gevolgen zal hebben voor de noordelijk gelegen bedrijven, waaronder overlast door kwel. Het huidige ruimtelijke orderingsbeleid is zo dat een wateroverschot niet mag worden afgewenteld op buren, dat kan betekenen dat er op het WCT terrein geïnfilteerd moet gaan worden of een andere technische oplossing gezocht moet worden. Dit kan zowel positieve als negatieve effecten hebben op de aanwezige terrestrische natuur waaronder de duinen.

Op pagina 54 wordt de eventuele kans van de vestiging van exoten benoemd; deze verhandeling richt zich puur op het ballastwater van schepen. Dit is onvolledig aangezien er via de buitenzijde van de container ook vooral plantensoorten mee kunnen liften en ook vanuit de containers kunnen gebiedsvreemde diersoorten en plantensoorten zich verspreiden. Dit laatste wordt vaak beperkt door de containers te 'vergassen'.

Indirecte effecten op de duinen van De Kaloot. Met de definitieve aanwijzing zal een afname van oppervlakte van deze duinen vanuit beleidsmatig oogpunt niet worden toegestaan. Er zal hoe dan ook onderzoek gedaan moeten worden naar een manier om de duinen duurzaam in het gebied aanwezig te laten zijn. De rapportage van Ars e.a. (Hydraulics, Arens en Svasek, 2005) en (Hydraulics, Arens en Kruijsen, 2005), geeft al aan dat de afkalving van de duinen kan versnellen. Mocht deze versnelde afname van het areaal en kwaliteit van het duin- of van de sluffer en het schorregebied optreden door de aanwezigheid van de WCT, dan zal dit zeker niet worden toegestaan en moet dit als een zwaarder risico worden benoemd in MER-rapport en Passende beoordeling.

De gehanteerde definitie van industrielaawaai in de passende beoordeling is niet helemaal duidelijk, want ter hoogte van de geplande WCT-locatie vindt zeker cumulatie van geluidseffecten plaats. De WCT als industriegebied heeft een eigen geluidsvolume en daar komen het geluidsvolume van het wegverkeer en goederenwagens bovenop.

Op pagina 136 van de passende beoordeling wordt een samenvattende tabel van de effecten van een buitendijkse WCT gepresenteerd. Hierbij zou voor de volledigheid nog de opmerking gemaakt kunnen worden dat de zwaarte van de effecten mede beïnvloed wordt door het uiteindelijke aan te leggen ontwerp, gevoerde terreinbeheer en gekozen exploitatie scenario (voorhaven of logistiek centrum).

De conclusie die op pagina 139 wordt gepresenteerd zou eigenlijk moeten zijn: 'De natuurlijke kenmerken van habitatype H1130, estuaria, worden wel aangetast maar niet in die mate dat ze binnen de in het rapport gehanteerde criteria significant te noemen zijn.'

Zie verder paragraaf 3.2.3 van dit rapport.

Op pagina 146 wordt betoogd dat indien de aantasting van de habitatkwaliteit als niet significant wordt aangemerkt, deze niet hoeft te worden meegenomen in het beoordelen of er sprake is van cumulatieve significantie effecten. Maar juist in gevallen waar er sprake is van een eis tot kwaliteitsverbetering is ook een beperkte afname van de kwaliteit al ongewenst.

Eindoordeel

De beoordeelde passende beoordeling bevat een gedegen ecologische onderbouwing en de gevolgde lijn van redeneren is helder en navolgbaar. Echter, mede in verband met de definitieve aanwijzing van het Natura 2000-gebied Westerschelde en Saeftinghe en de in deze aanwijzing genoemde instandhoudingsdoelstellingen, komen de schrijvers van deze studie op een aantal punten tot andere conclusies.

De significantie van effecten

De instandhoudingsdoelstellingen vereisen de handhaving of uitbreiding van het habitatype estuaria. Onder deze doelstellingen is iedere afname van het areaal significant.

Passende beoordeling en ADC-criteria

Omdat significante effecten zullen optreden, is het noodzakelijk dat het project zo wordt vormgegeven dat het kan voldoen aan de trits eisen van een passende beoordeling. Op dit vlak oordelen de schrijvers van deze studie dat de argumentatie van verschillende aspecten van de passende beoordeling meer ruimte ongedekt laat dan wenselijk is.

- a. Er wordt slechts in zeer algemene zin ingegaan op alternatieve mogelijkheden om in de bestaande haven een containerterminal te realiseren. Nautisch onderzoek geeft aan dat er mogelijkheden zijn, na aanpassing van de bestaande haven.
- b. Bij de dwingende redenen van groot openbaar belang blijft onduidelijk hoe groot de noodzaak is.
- c. De voorgestelde compensatie omvat slechts ten dele het habitatype estuaria, en kan potentieel schade doen aan reeds bestaand natuurgebied.

Daarnaast blijft er onduidelijkheid bestaan over de intensiteit waarmee gebruik zal worden gemaakt van achterlandverbindingen en hoe toekomstige verdeling over water, weg en spoor zullen zorgen voor verschillende vormen van overlast. De schrijvers van dit rapport hebben de indruk dat de achterlandverbindingen niet in alle gevallen zijn ingericht voor een sterke toename van vervoersstromen.

Conclusie

Vanwege significante effecten op het habitatype estuaria in het Natura 2000 gebied Westerschelde en Saeftinghe, is een passende beoordeling noodzakelijk. De informatie in het besproken rapport levert onvoldoende gronden om te concluderen dat de huidige plannen aan de ADC-criteria kunnen voldoen.

Literatuur

Apeldoorn, R.C. van., C.J. Smit, R.H.J. G. Henkens en N.M.J.A. Dankers, 2004. *Westerschelde container-terminal: analyse van mogelijke significante effecten van de WCT op de SBZ Westerschelde*. Wageningen, Alterra.

Arcadis, 2009. *Passende beoordeling toetsing natuurbeschermingswet 1998, eindconcept*. Arnhem Arcadis B01032/CE9/009/700017/MW.

Broekmeyer, M.E.A., P.F.M. Opdam en F.H. Kistenkas, 2008. *Het bepalen van significante effecten: omgaan met onzekerheden*. Wageningen Alterra.

Met opmaak: Lettertype:
News Gothic, 9.5 pt,
Nederlands (standaard)

Commissie MER, 2010. *Commissie voor de milieu-effectrapportage*. Utrecht 2010.

Kistenkas F.H., (2008). *Recht voor de groene ruimte*. Wageningen. Wageningen Academic Publishers.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2000. *Algemene handreiking Natuurbeschermingswet 1998*. Den Haag, Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. *Leidraad bepaling significantie*. Utrecht.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. *Aanwijzingsbesluit Natura 2000 gebied Westerschelde & Saeftinghe*. Utrecht.

Raad van State, 2009. *Voorlopige voorziening in zake het geschil aangaande tracebesluit verruiming vaargeul Westerschelde*. 200806565/3/R1, 200903364/2/R1, 200903365/2/R1, 200903367/2/R1 en 200903368/2/R1.

Raad van State, 2010. *Uitspraak RvS in het geschil aangaande tracebesluit verruiming vaargeul Westerschelde*. Den Haag 200806565/1/R1 200903364/1/R1 200903365/1/R1 200903367/1/R1.

Thij, F.T., 2007. *Advies over de voortgang van het WCT-dossier, aanvullingen op het voorlopig eindrapport*. Delft FTT procesontwikkeling b.v.

WL/Delft Hydraulics, B. Arens and Svasek, 2005. Een Westerschelde container terminal en het behoud van jonge duinvorming (eindconcept). Delft.

WL/Delft Hydraulics, B. Arens and B. Kruijsen, 2005. Duinen langs de Westerschelde. Hoe uniek zijn de duinen bij De Kaloot? (concept). Delft.

Besluiten Ministerie van LNV: www.minlnv.nl/natura2000
Uitspraken Raad van State: www.raadvanstate.nl
Beleid provincie Zeeland: www.zeeland.nl/natuur_milieu

Bijlage 1 Instandhoudingsdoelen Natura 2000 Westerschelde & Saeftinghe (Ministerie van Landbouw, 2009)

** Met een dubbele asterisk zijn de typen en soorten aangegeven die een directe of indirecte relatie hebben met het WCT-project conform Arcadis-rapportage.

Met een ruitje zijn de typen en soorten aangegeven die een directe of indirecte relatie hebben met het WCT-project conform het eerdere Alterra-onderzoek.

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H1110 Permanent overstromde zandbanken

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit permanent overstromde zandbanken, *Noordzeekustzone* (subtype B).

Toelichting: Het habitatype Permanent overstromde zandbanken, *Noordzeekustzone* (subtype B) komt voor in het westelijk deel van het Natura 2000-gebied, ten westen van de lijn Vlissingen-Breskens. De doelstelling is gericht op het voorkomen van de achteruitgang van het habitatype in dit gebied.

**/# H1130 Estuaria

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: De staat van instandhouding van dit habitatype is zeer ongunstig. Als gevolg van menselijke ingrepen is de oppervlakte (hoogdynamisch) diep water in de Westerschelde sterk toegenomen, waarbij de overgangen naar (laagdynamische) ondiepere delen steil zijn geworden. Voor de Westerschelde houdt kwaliteitsverbetering in: herstel van de afwisseling aan diverse deelecosystemen (laagdynamische en hoogdynamische, diepe en ondiepe, zoete en zoute delen en geleidelijke overgangen tussen al deze deelsystemen) met de bijbehorende hoge biodiversiteit. De kwaliteitsverbetering komt ook ten goede aan de instandhoudingsdoelstelling voor de belendende schorren (H1330). Voor dit gebied is behoud van het meergeulenstelsel en uitbreiding van de oppervlakte met laagdynamische delen (droogvallende platen en ondiepe wateren) noodzakelijk voor kwaliteitsverbetering en duurzaam voortbestaan. Daarnaast is behoud van de zoet-zoutgradiënt binnen een min of meer stabiel traject van belang, evenals behoud van geleidelijke overgangen naar schorren en duintjes.

**/# H1310 Zilte pionierbegroeiingen

Doel: Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (subtype A) en behoud van oppervlakte en kwaliteit zilte pionierbegroeiingen, *zeevetmuur* (subtype B).

Toelichting: Het habitatype Zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (subtype A) is in dit gebied in de afgelopen decennia sterk in oppervlakte achteruitgegaan. Duurzaam herstel gaat samen met herstel van het habitatype estuaria (H1130): meer ruimte voor natuurlijke dynamiek. Het habitatype Zilte pionierbegroeiingen, *zeevetmuur* (subtype B) komt over een geringe oppervlakte voor. Behoud is hier voldoende omdat het subtype landelijk in gunstige staat van instandhouding verkeert.

**/# H1320 Slijkgrasvelden

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype Slijkgrasvelden is uitsluitend in een vorm met de exoot Engels slijkgras aanwezig; deze vorm is vanuit het oogpunt van biodiversiteit niet van belang, maar omdat het habitatype plaatselijk een aanzienlijke oppervlakte inneemt, heeft het hier een duidelijke functie als beschermingszone tegen het eroderen van het habitatype schorren en zilte graslanden (H1330). Herstel van begroeiingen van klein slijkgras wordt als weinig haalbaar ingeschat.

**/# H1330 Schorren en zilte graslanden

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A), en behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (subtype B).

Toelichting: De verdeling van de schorren (H1330A) binnen het estuarium is momenteel niet in evenwicht. In het oostelijke, brakke deel komen grote oppervlakten voor (onder andere Saeftinghe), terwijl in het westelijke deel (tussen Vlissingen en Hansweert) de oppervlakte veel geringer is. In het westelijke deel vindt nog steeds afbraak van schorren plaats. Daarom wordt uitbreiding van de oppervlakte schorren nagestreefd, naast verbetering van de kwaliteit. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding, is behoud van het binnendijkse subtype (B) in dit gebied voldoende.

**/# H2110 Embryonale wandelende duinen

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype Embryonale duinen komt thans in geringe oppervlakte voor. Van belang is dat in het mondingsgebied de abiotische en ruimtelijke randvoorwaarden aanwezig blijven om, in samenhang met habitatype witte duinen (H2120), dit dynamische type te laten bestaan.

**/# H2120 Witte duinen

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype Witte duinen komt thans over een geringe oppervlakte voor. Van belang is dat in het mondingsgebied de abiotische en ruimtelijke randvoorwaarden aanwezig blijven om, in samenhang met habitatype embryonale wandelende duinen (H2110), dit dynamische habitatype te laten bestaan.

**/# H2160 Duindoornstruwelen

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype Duindoornstruwelen komt over een geringe oppervlakte voor in de duinen van een duinenkwelder-gebied. Om de kwaliteit te behouden moeten alle successiestadia in het gebied voorkomen, ook de jonge stadia die als matig ontwikkeld worden beoordeeld.

 # H2190 Vochtige duinvalleien

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige duinvalleien, kalkrijk (subtype B).

Toelichting: Het habitatype van Vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B) komt met een geringe oppervlakte voor in het gebied. Het habitatype heeft zich onder andere ontwikkeld in een inlaag waar kalkrijke ondergrond vrijkwam. In één van de inlagen komt de habitatoort Groenkolorchis (H1903) voor binnen het habitatype.

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

**/# H1014 Nauwe korfslak

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting: Recente waarnemingen van de nauwe korfslak betreffen een populatie tussen Cadzand en de Verdrongen Zwarte Polder.

**/# H1095 Zeeprik

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting: Het gebied Westerschelde & Saeftinghe is voor de zeeprik van belang als doortrekgebied. De populatie is afhankelijk van de ontwikkelingen bovenstrooms van de Nederlandse grens in Vlaanderen. In het gebied Westerschelde & Saeftinghe zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk, omdat de oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding niet in dit gebied ligt.

**/# H1099 Rivierprik

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting: De Westerschelde is als doortrekgebied van Nederlands belang. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. De populatie is afhankelijk van de ontwikkelingen bovenstrooms van de Nederlandse grens in Vlaanderen.

**/# H1103 Fint

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting: Het gebied Westerschelde & Saeftinghe is als doortrekgebied voor de fint van (potentieel) groot belang. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. De populatie is afhankelijk van de ontwikkelingen bovenstrooms van de Nederlandse grens in Vlaanderen.

**/# H1365 Gewone zeehond

Doel: Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie ten behoeve van een regionale populatie van ten minste 200 exemplaren in het Deltagebied.

Toelichting: De Westerschelde kan een bijdrage leveren aan de regionale doelstelling van ten minste 200 exemplaren in het Deltagebied voor deze soort. Door het instellen van rustgebieden kan verstoring worden voorkomen. De kwaliteit van het leefgebied is mede afhankelijk van de ontwikkelingen bovenstrooms van de Nederlandse grens in Vlaanderen.

**/# H1903 Groenknolorchis

Doel: Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting: De Groenknolorchis verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. De soort is binnen het gebied Westerschelde & Saeftinghe uitsluitend bekend van de inlaag Hoofdplaat waar het voorkomt in het habitatype Vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (H2190B).

5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

**/# A081 Bruine kiekendief

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting: De Bruine kiekendief is van oudsher een schaarse broedvogel in dit gebied. Vanaf de jaren zeventig is de soort geleidelijk in aantal toegenomen tot een maximum van 23 paren in 2003. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is

behoud voldoende. De draagkracht is afgeleid van het gemiddelde over de jaren 1999-2003 van 20 broedparen. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

**/# A132 Kluut

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 2.000 paren.

Toelichting: De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Zoommeer, Westerschelde & Saeftinghe, en Markiezaat. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 2% en maximaal 14% van de broedpopulatie van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Kleine aantallen kluten broeden van oudsher langs de Westerschelde (ten minste 150 paren). Het ontbreken van uitgestrekte oeverzones biedt weinig broedmogelijkheden. Na een niveau van ten minste 200 paren begin jaren tachtig liepen de aantallen terug. De stand kenmerkt zich door sterke fluctuaties: in de periode 1988-2002 minimaal 64 (1989) en maximaal 190 paren (2000). In 2003 kwam het aantal echter weer flink boven de 200: 278 paren.

**/# A137 Bontbekplevier

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 100 paren.

Toelichting: De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Westerschelde & Saeftinghe, en Markiezaat. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 9% en maximaal 22% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Evenals bij de kluut zijn de aantallen bontbekplevieren langs de Westerschelde relatief bescheiden. In de meeste jaren werden minder dan 10 paren geteld. Recentelijk zijn de aantallen wat hoger met 22 paren in 2002 en 20 in 2003. De meeste paren broeden langs de kust van Zuid-Beveland op door de mens gecreëerde zandige terreinen.

**/# A138 Strandplevier

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 220 paren.

Toelichting: De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Duinen Goeree & Kwade Hoek, Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Zoommeer, Westerschelde & Saeftinghe, en Markiezaat. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 8% en maximaal 25% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Strandplevieren broeden tegenwoordig verspreid langs de Westerschelde in relatief bescheiden aantallen: maximaal 40 paren met een uitschieter in 1999 van 55 paren. Begin jaren tachtig konden nog circa 80 paren worden geteld. De meeste paren broeden nu langs de kust van Zuid-Beveland. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet voor uitbreiding van de populatie gekozen gezien de onzekerheid in de ontwikkelingen in het Deltagebied. Mogelijkheden voor verbetering kwaliteit leefgebied zullen wel worden onderzocht.

**/# A176 Zwartkopmeeuw

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 400 paren.

Toelichting: De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Zoommeer en Westerschelde & Saeftinghe. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Vanaf 1981 broeden geregeld enige zwartkopmeeuwen langs de Westerschelde; soms net binnendijks. Eind jaren negentig ontstond een flinke kolonie op het Zuidgors bij Ellewoutsdijk: 86 paren in 2001. In het gehele gebied fluctueerde het aantal paren tussen 1999-2003 tussen 3 en 87 paren. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 1% en

maximaal 48% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende.

**/# A191 Grote stern

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 4.000 paren.

Toelichting: De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Grevelingen, Oosterschelde en Westerschelde & Saeftinghe. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. De grote stern broedt verspreid over het Deltagebied in een beperkt aantal kolonies die geregeld van plaats wisselen. Het is daarom van groot belang op meerdere locaties waar de soort recentelijk heeft gebroed aandacht te besteden aan behoud van het leefgebied. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 0% en maximaal 115% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. De populatie van de grote stern in Zuidwest-Nederland en aangrenzend België moet als één geheel worden beschouwd. Op de Hooze Platen heeft een kolonie zich gevestigd in 1987. In de jaren daarna groeide de kolonie langzaam, ten dele ten koste van de kolonie op de Hompelvoet. Hoogste aantal werd geteld in 2002: 4.600 paren. In dit gebied wordt behoud nagestreefd, omdat de potentie van het gebied voor herstel onvoldoende is. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

**/# A193 Visdief

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 6.500 paren.

Toelichting: De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Zoommeer en Westerschelde & Saeftinghe. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Van oudsher broeden rond de 1.000 paren visdieven in de Westerschelde. Op het dieptepunt in de jaren zestig hooguit enkele honderden. Daarna trad sterk herstel op via circa 500 paren in begin jaren tachtig tot ten minste 1.000 rond de eeuwwisseling (maximaal 1.545 in 2000). De Hooze Platen zijn in toenemende mate van belang als broedplaats met in 2002 1.100 paren. Ook op Saeftinghe is de visdief van oudsher een broedvogel in enkele honderden paren (bijvoorbeeld 400 paren in de jaren zeventig). Na een niveau van ten minste 300 paren begin jaren tachtig liepen de aantallen weer op. De stand op Saeftinghe kenmerkt zich door sterke fluctuaties: in de periode 1987-2000 minimaal 283 (2000) en maximaal 522 paren (1991). In 2001 en 2002 werden zeer afwijkende aantallen vastgesteld: respectievelijk 869 en 71. Het uitzonderlijk lage aantal in 2002 wordt geweten aan het weinig voorhanden zijn van de favoriete nestlocaties in de vorm van pakketten 'veek' (opgespoeld plantenmateriaal dat bij hoge waterstanden gaat drijven). Voor het gebied als geheel bedroeg het gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 1.600 met een maximum van 1.969 in 2001. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 8% en maximaal 30% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet direct vereist, daar zich al jarenlang een geleidelijke toename aftekent.

**/# A195 Dwergstern

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 300 paren.

Toelichting: De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde en Westerschelde & Saeftinghe. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. In vroegere jaren kwamen doorgaans minder dan 50 paren dwergsterns tot broeden in de Westerschelde. Op het dieptepunt van de populatie in de jaren zestig kwamen slechts enkele paartjes tot broeden. Daarna is herstel van de populatie opgetreden tot een maximum van 203 paren in 1987. In het afgelopen decennium kwamen jaarlijks circa 100 paren tot broeden (maximaal 140 in 1997). In de periode 1999-2008 broedde minimaal 28% en maximaal 83% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet voor uitbreiding van de populatie gekozen gezien de onzekerheid in de ontwikkelingen in het Deltagebied.

**/# A272 Blauwborst

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 450 paren.

Toelichting: De eerste aanwijzing van broedende blauwborsten (tevens voor Zeeland) stamt uit 1947. Pas vanaf de jaren zestig werd het een regelmatige broedvogel en vanaf de jaren zeventig is de stand sterk toegenomen. In 1997 werden circa 620 paren geteld. Vooral in de rietruigten van Saeftinghe is de blauwborst inmiddels een talrijke broedvogel. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud op het gemiddelde niveau van 1999-2003 voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

5.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

**/#A005 Fuut

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor de fuut met name een functie als foerageergebied. De soort is vooral een wintergast, met de hoogste aantallen in oktoberfebruari, net als in de rest van de zoute Delta (met uitzondering van Voordelta). Vroeger kwam een veel scherpere piek voor in januari. De populatie is afgenomen sinds midden jaren negentig, maar daarvoor bestonden sterke fluctuaties. Het patroon vertoont overeenkomsten met dat van middelste zaagbek (A069) en nonnetje (A068) en wijkt op vergelijkbare wijze af van het patroon in de andere Deltawateren. Waarschijnlijk spelen veranderingen in de beschikbaarheid van vis in de Westerschelde een rol. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

**/#A026 Kleine zilverreiger

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 40 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen kleine zilverreigers zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Na de Grevelingen levert de Westerschelde & Saeftinghe in Nederland de grootste bijdrage. De soort is het hele jaar aanwezig, maar met een sterke piek in augustus/september. Saeftinghe is één van de bolwerken, de reigers jagen hier op vis en garnalen. De kleine zilverreiger is aanwezig sinds begin jaren negentig en sindsdien snel toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/#A034 Lepelaar

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen lepelaars zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en slaappleaats. Vooral in Saeftinghe bevinden zich hoge aantallen in september. In de loop van de jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/#A041 Kogans

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 380 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor de kogans met name een functie als foerageergebied en slaappleaats. De draagkrachtschatting en de trendanalyse hebben betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleaatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. De slaappleaats is van regionale betekenis. Aantallen fluctueren, maar met een negatieve trend. Het aantal slapende vogels is groter dan het aantal foeragerende vogels, tot de orde van grootte van 4.000 vogels. Deze vogels zijn vooral afkomstig uit Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Beveland. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/#A043 Grauwe gans

Doel. Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 16.600 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting. Aantallen grauwe ganzen zijn van grote nationale en grote internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en slaappleats. De slaappleatsfunctie, van regionale betekenis, betreft vooral de grauwe ganzen die in Zeeuws-Vlaanderen foerageren. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De Westerschelde & Saeftinghe, het Haringvliet en het Hollands Diep leveren de grootste bijdrage aan de grauwe gans in Nederland. Sinds midden jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen, recent lijken de aantallen af te vlakken, waarbij in Saeftinghe aantallen van 50.000-75.000 vogels zijn bereikt (circa 30% van de internationale populatie). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

**/#A048 Bergeend

Doel. Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.500 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting. Aantallen bergeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Na de Waddenzee levert het gebied de grootste bijdrage. Net als in de Voordelta, maar in tegenstelling tot de andere zoute Deltawateren gaat het vooral om een (na)zomervogel, met hoge aantallen in juni-oktober. Er is geen dip in augustus voor de ruitrek, hoewel een deel wel wegtrekt (Waddenzee), maar een toenemend aantal, recent 4.000-10.000 vogels, blijft tegenwoordig om in het gebied zelf te ruien. Sinds het begin van de jaren negentig is er een doorgaande populatie-toename, die sterker is dan in de andere zoute Deltawateren. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/#A050 Smient

Doel. Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 16.600 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting. Aantallen smienten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en slaappleats. De slaappleats is van regionale betekenis. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Na de Waddenzee levert het gebied de grootste bijdrage. De soort is een wintergast, hoogste aantallen aanwezig in september-maart. De smient komt sterk geconcentreerd voor in Saeftinghe, waar 30.000-50.000 vogels overwinteren. Sinds de jaren tachtig is de populatie toegenomen met een factor drie, sterker dan in de andere zoute Deltawateren. Recent heeft echter een kentering plaatsgevonden, waardoor deze voorsprong weer verdwijnt. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

**/#A051 Krakeend

Doel. Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 40 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting. Het gebied heeft voor de krakeend met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar aanwezig, maar vooral in het winterhalfjaar, met een doortrekpiek in september en hoogste aantallen in december-februari. De populatie is toegenomen, zoals bijna overal, maar minder sterk dan in Grevelingen en Oosterschelde, waar de absolute aantallen tegenwoordig aanzienlijk hoger zijn dan in de Westerschelde & Saeftinghe. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A052 Wintertaling

Doel. Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.100 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen wintertalingen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert na de Waddenzee, Lauwersmeer en Oostvaardersplassen de grootste bijdrage. Binnen het gebied komt de soort geconcentreerd voor in Saeftinghe. De wintertaling is vooral aanwezig in de winter, met de hoogste aantallen in september-maart. De populatie is toegenomen, weliswaar met sterke fluctuaties. De aantalsontwikkeling vertoont overeenkomsten met die van andere grondeleenden (verhoogde aantallen sinds 2000/2001, zoals ook bij wilde eend (A053), pijlstaart (A054), slobbeend (A056), krakeend (A051)), zodat veranderingen in voedselhabitat waarschijnlijk een rol spelen. Bij enkele van deze soorten is dit patroon echter ook in andere wateren zichtbaar. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

**/# A053 Wilde eend

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 11.700 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen wilde eend zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Na de Waddenzee levert het gebied de grootste bijdrage. De soort is het hele jaar aanwezig, maar met lage aantallen in maart-mei. De aantalsontwikkeling vertoont overeenkomsten met die van andere grondeleenden (verhoogde aantallen sinds 2000/2001, zoals ook bij wintertaling (A052), pijlstaart (A054), slobbeend (A056), krakeend (A051)), zodat veranderingen in voedselhabitat waarschijnlijk een rol spelen. Bij enkele van deze soorten is dit patroon echter ook in andere wateren zichtbaar. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A054 Pijlstaart

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.400 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen pijlstaarten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Na de Waddenzee levert het gebied de grootste bijdrage. De soort is een wintergast, aanwezig in september-maart, hoogste aantallen in oktober-januari, met een beperkte doortrekpiek in oktober. De aantalsontwikkeling vertoont overeenkomsten met die van andere grondeleenden (verhoogde aantallen sinds 2000/2001, zoals ook bij wilde eend (A053), wintertaling (A052), slobbeend (A056), krakeend (A051)), zodat veranderingen in het voedselhabitat waarschijnlijk een rol spelen. Bij enkele van deze soorten is dit patroon echter ook in andere wateren zichtbaar. De toename wordt bij de pijlstaart mede veroorzaakt door verbreding van het seizoen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

**/# A056 Slobbeend

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 70 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor de slobbeend met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, met lage aantallen in juni/juli en doortrekpieken in september en maart/april. De aantallen zijn laag in vergelijking met andere Deltawateren, ook in Saeftinghe. De aantalsontwikkeling vertoont overeenkomsten met die van andere grondeleenden (verhoogde aantallen sinds 2000/2001, zoals ook bij wilde eend (A053), pijlstaart (A054), wintertaling (A052), krakeend (A051)), zodat veranderingen in het voedselhabitat waarschijnlijk een rol spelen. Bij enkele van deze soorten is dit patroon echter ook in andere wateren zichtbaar. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A069 Middelste zaagbek

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor de middelste zaagbek met name een functie als foerageergebied. De soort is een wintergast, aanwezig in oktober-april, met hoogste aantallen in december-maart. Sinds midden jaren negentig is de populatie nogal afgenomen in een patroon dat overeenkomsten vertoont met dat van fuut (A005) en nonnetje (A068) en op vergelijkbare wijze afwijkt van het

patroon in de andere Deltawateren, zodat waarschijnlijk veranderingen in de beschikbaarheid van vis in de Westerschelde een rol spelen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A075 Zeearend

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting: Aantallen zeearenden zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert één van de grootste bijdragen in Nederland. Populatieaantallen lijken toe te nemen, maar de gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A103 Slechtvalk

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting: Aantallen slechtvalken zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het betreft één van de belangrijkste gebieden voor de slechtvalk in Nederland. Aantallen lijken stabiel, maar de gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A130 Scholekster

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 7.500 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Aantallen scholeksters zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert na de Waddenzee en Oosterschelde de grootste bijdrage. De soort foerageert in het intergetijdengebied en overtij met name op de Hooge Platen, in minder mate op Ossensse en Braakmanhaven. Het seizoensverloop is vergelijkbaar met de Oosterschelde, met de hoogste aantallen in augustus-februari. De populatieontwikkeling is echter heel anders, met tijdelijk verhoogde aantallen in het midden van de jaren negentig in plaats van een meer doorgaande afname, zoals in de Oosterschelde. Een abrupte afname van 1998/1999 op 1999/2000 suggereert een afname van de draagkracht, maar de aantallen zijn niet lager dan in de tweede helft van de jaren tachtig en de afname is inmiddels gestabiliseerd. Ondanks de bijdrage van de Westerschelde aan de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is gekozen voor behoud, omdat herstel van het leefgebied niet realistisch lijkt.

**/# A132 Kluut

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 540 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Aantallen kluten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert na de Waddenzee en Oosterschelde de grootste bijdrage. De soort is het hele jaar present, maar met duidelijke doortrekpieken in oktober/november en maart/april en zonder zwaartepunt in het voorjaar, zoals in de Oosterschelde. Het aantalsverloop vertoont een toenemende tendens, maar met sterke fluctuaties en is niet significant. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

**/# A137 Bontbekplevier

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 430 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Aantallen bontbekplevieren zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Na de Waddenzee levert het gebied de grootste bijdrage voor de populatie die naar West/Zuid-Afrika trekt. Voor de populatie die in West-Europa en Noord-Afrika overwintert, levert het gebied na de Waddenzee en de Oosterschelde de grootste bijdrage. De soort is grotendeels

doortrekker met een scherpe piek in aantallen in september die wordt toegeschreven aan de eerstgenoemde populatie, evenals de hoogste van de twee veel lagere voorjaarspieken in mei. Een eerdere, nog lagere maar wel afzonderlijke piek in maart, wordt toegeschreven aan de eerstgenoemde populatie. Deze populatie beleefde een dal in de eerste helft van de jaren negentig maar herstelde zich daarna, om de laatste jaren weer wat af te nemen. Over het geheel is sprake van een beperkte afname. Ondanks grote fluctuaties is er een overeenkomst met het aantalsverloop in de verschillende zoute Deltawateren, zodat het waarschijnlijk is dat de oorzaken van de veranderingen ten minste gedeeltelijk buiten de Delta liggen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A138 Strandplevier

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 80 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen strandplevieren zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage in Nederland. De soort is aanwezig in het zomerhalfjaar, maar net als in de Oosterschelde met een sterk accent op de periode van de najaarstrek, met een scherpe piek in augustus. Eind jaren tachtig is de populatie fors afgenomen, deze afname heeft zich na een onderbreking in het midden van de jaren negentig, in de recente jaren voortgezet. De aantallen doortrekkers in Nederland worden grotendeels bepaald door de omvang van de eigen broedpopulatie en de afname is voor een groot deel een gevolg van verlies aan geschikte broedgebieden. De draagkrachtschatting is berekend over de periode na de grootste landelijke afname, 1989-2003.

**/# A140 Goudplevier

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.600 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen goudplevieren zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De soort is aanwezig in het winterhalfjaar. De hoogste aantallen komen voor in oktober-februari, met een sterke piek in november, net als elders in de zoute Delta. De voorjaarspiek van februari/maart komt in de Westerschelde & Saeftinghe minder naar voren. Net als in de Oosterschelde en beantwoordend aan het landelijke beeld van de monitoringsgebieden, vertoont het aantalsverloop een toename sinds begin jaren negentig. De landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding heeft zijn oorsprong in een afname van de (veel grotere) aantallen in de landelijke gebieden buiten het monitoringsnetwerk. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

**/# A141 Zilverplevier

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.500 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen zilverplevieren zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert na de Waddenzee, Noordzeekustzone en de Oosterschelde de grootste bijdrage. De soort is het hele jaar present met lage aantallen in juni/juli en doortrekpieken in september en mei, maar ook relatief hoge aantallen overwinteraars. De voorjaarspiek is meer prominent aanwezig dan in de Oosterschelde. Rond midden jaren negentig waren tijdelijk verhoogde aantallen aanwezig. Het patroon lijkt sterk op dat van de Oosterschelde, en is in een wat positievere variant ook in de Waddenzee terug te vinden. De oorzaken zullen ten minste voor een deel buiten Nederland liggen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A142 Kievit

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.100 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor de kievit met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het betreft een concentratiegebied met de grootste bijdrage na de Waddenzee en de Oosterschelde (de verspreiding is echter diffuus). Populatieaantallen zijn sinds de jaren tachtig verdubbeld. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

**/# A143 Kanoet

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 600 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen kanoeten waren in 1993-1997 van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De betekenis van het gebied is ondergeschikt aan die van de Waddenzee en de Oosterschelde, maar het is wel het derde foerageergebied van de kanoet in Nederland. Op de hoogwatervluchtplaats overwinteren in de regel enkele duizenden vogels op de Hooge Platen. De hoogste aantallen van de ondersoort *islandica* komen eind herfst en in de winter, van oktober tot februari, voor. De ondersoort *canutus* trekt door in veel lagere aantallen in augustus. Er is een kleine voorjaarspiek in mei. De aantallen laten een beperkte afname zien die echter binnen het Deltagebied bijna verwaarloosbaar is ten opzichte van de doorgaande toename in de Oosterschelde. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is gekozen voor behoud gezien de toename in de Delta en omdat herstel van leefgebied niet realistisch lijkt.

**/# A144 Drieteenstrandloper

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.000 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen drieteenstrandlopers zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert na de Waddenzee en de Noordzeekustzone de grootste bijdrage. De soort is het hele jaar aanwezig, maar met lage aantallen, tot afwezig in juni/juli en een zeer sterke voorjaarspiek in mei; de najaarspiek die met name in de Oosterschelde duidelijk optreedt is hier veel minder prominent. Het aantalsverloop vertoont een sterke toename, net als in de Oosterschelde en de Voordelta. De landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gebaseerd op een negatieve trend maar op verstoring door recreatie-druk in het leefgebied. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

**/# A149 Bonte strandloper

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 15.100 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen bonte strandlopers zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert na de Waddenzee en de Oosterschelde de grootste bijdrage. De soort is een wintergast, met hoogste aantallen in november-januari. Populatieaantallen zijn stabiel, maar net als bij een aantal andere soorten met schijnbaar cyclische fluctuaties die sterk overeenkomen met die van de Oosterschelde en die waarschijnlijk worden gestuurd door strenge winters (via invloed daarvan op voedselbeschikbaarheid). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A157 Rosse grutto

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.200 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor de rosse grutto met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De betekenis van het gebied is ondergeschikt aan die van de Waddenzee en de Oosterschelde, maar het betreft wel het derde foerageergebied van de rosse grutto in Nederland. De soort foerageert in de inter-getijdgebieden, overtijt met name op de Hooge Platen. De rosse grutto overwintert ook in het gebied, maar hogere aantallen komen voor tijdens de najaarstrek in augustus en sterk verhoogde aantallen tijdens de voorjaarstrek in mei. De aantallen zijn net als

in de Oosterschelde en de Voordelta opvallend stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A160 Wulp

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.500 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen wulpen zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert na de Waddenzee en Oosterschelde de grootste bijdrage, maar met aanzienlijk lagere aantallen. Vanuit het intergetijdengebied wordt voornamelijk op de Hooge Platen overtijt. Het seizoensverloop vertoont net als in de Oosterschelde een grote doortrekpiek in augustus/september, iets lagere aantallen overwinterraars en een voorjaarspiek in januari-maart. Deze ligt lager dan de najaarspiek. Populatieaantallen zijn stabiel met enige fluctuatie. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A161 Zwarte ruiter

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 270 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen zwarte ruiters zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert na de Waddenzee en de Oosterschelde de grootste bijdrage. Saefinghe is verreweg het belangrijkste deel van het gebied. In mindere mate is ook de Inlaag 1887 bij Ellewoutsdijk van belang. De soort is een doortrekker en komt sterk geconcentreerd voor in de nazomer/herfst met hoogste aantallen in juli-september en een piek in juli/augustus. De soort is in dit gebied duidelijk eerder aanwezig dan in de Oosterschelde. Er zijn veel lagere aantallen tijdens de voorjaarstrek in april/mei. De aantallen zijn min of meer stabiel, mogelijk een lichte toename, met sterke fluctuaties die overeenkomsten vertonen met die in de Oosterschelde en doen denken aan die van andere soorten (bonte strandloper (A137); effecten strenge winters). De zwarte ruiter heeft een voorkeur voor de meest slikkige gebieden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A162 Tureluur

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.100 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen tureluurs zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert na de Waddenzee en de Oosterschelde de grootste bijdrage. De hoogste aantallen zijn aanwezig in de zomer, met een sterke piek in juli en een kleinere in april. De aantallen vertonen geen duidelijke trend, maar fluctueren in een patroon dat vergelijkbaar is met dat van de Oosterschelde en met de patronen van de zwarte ruiter (A161) en de bonte strandloper (A149), hetgeen suggereert dat fluctuaties in voedselaanbod en/of strenge winters een rol spelen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

**/# A164 Groenpootruiter

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen groenpootruiters zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert na de Waddenzee en de Oosterschelde de grootste bijdrage. Het seizoensverloop is vergelijkbaar met dat van de tureluur (A162), met een hoge piek tijdens de najaarstrek in augustus en een lage in mei. In de wintermaanden is de soort nagenoeg afwezig. Net als elders in de Delta vertonen de aantallen een duidelijke toename. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

**/# A169 Steenloper

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 230 vogels (seizoens-gemiddelde).

Toelichting: Aantallen steenlopers zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert na de Waddenzee en de Oosterschelde de grootste bijdrage. De soort is het hele jaar present maar met lage aantallen in juni en juli. De aantallen lijken enigszins te zijn afgenomen, maar deze trend is niet significant. Omdat herstel van het leefgebied niet realistisch lijkt en gezien de beperkte bijdrage van de Westerschelde aan de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding, is gekozen voor behoud.

Bijlage 2 Hoofdpunten uitspraken van Commissie MER over de MER-rapporten WCT en natuurcompensatie WCT

Samenvatting 'Aanleg Westerschelde Containerterminal (WCT) provincie Zeeland, advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport' (MER-commissie, november 2008)

In onderstaande samenvatting verwijzen de paragraafnummers naar de oorspronkelijke tekst en is een doornummering van onderdelen toegevoegd.

In 2008 is door Exploitatiemaatschappij Schelde Maas (ESM) een startnotitie ter inzage voorgelegd. In verband hiermee heeft de MER-commissie de onderstaande adviezen uitgebracht.

(1) In 2008 is door de MER-commissie advies uitgebracht over essentiële punten waaraan de MER voor WCT aandacht dient te besteden. Op hoofdlijnen betreft het de volgende vier punten:

1. Nut en noodzaak van het project in relatie tot Maatschappelijke Kosten-Baten Analyse (MKBA).
2. Effecten van het project op Natura 2000, met name (maar niet alleen) in verband met de habitattypen 'embryonale wandelende duinen' en 'witte duinen'.
3. Verdeling van vervoersstromen over weg, spoor en binnenvaar en mogelijke knelpunten in verband met toekomstige capaciteitsverandering.
4. Samenhang ontwikkeling WCT met voorgestane ontwikkelingen in de Sloehaven.

(2.1.2) Als doelstelling voor de WCT citeert de commissie uit de startnotitie als volgt: '*Het ontwikkelen van een grootschalige deepsea containeroverslagterminal voor de zeevaart en binnenvaart met bijbehorend bedrijfsterrein en onsluitende infrastructuur in het gebied ten zuiden van het haven- en industriegebied Vlissingen-Oost aan de rand van de Westerschelde. Om zodoende in samenhang met overige containeractiviteiten in Vlissingen-Oost optimale voorwaarden te scheppen voor het huidige en toekomstige (inter)continentale goederenvervoer naar multimodale centra en achterlandknooppunten.*'

Hierbij merkt de commissie op dat (2.1.1):

5. goed moet worden onderbouwd dat door het noemen van een exacte locatie bij voorbaat alternatieve locaties buiten beschouwing blijven, en dat
6. de doelstellingen moeten worden aangevuld met een economische component,
7. hangende een besluit over definitieve aanwijzing van het Natura 2000 gebied 122 - 'Westerschelde & Saeftinghe' de effecten van het initiatief moeten worden getoetst aan de in dit besluit opgenomen instandhoudingsdoelstellingen.

Vervolgens doet de commissie aanbevelingen die zijn onderverdeeld in de volgende onderdelen.

(3.1) Voorgenomen activiteiten en alternatieven

8. *Activiteiten*: beschrijf (alsnog) de aanlegactiviteiten en mogelijke gevolgen.
9. *Vervoerswijzen en infrastructuur*: beschrijf de aard en volumes van transportstromen, maak aannames over marktontwikkeling en achterlandverbindingen expliciet.
10. *Mitigerende maatregelen*: geef mitigerende maatregelen aan (met name vertroebeling tijdens aanleg).

(3.2.1) Scope van de alternatieven

11. *Binnendijkse terminal*: geef goede onderbouwing waarom het binnendijkse alternatief (ontwikkeling van bijvoorbeeld Verbrugge en Quarleshaven) niet wordt uitgewerkt
12. *Locatiealternatieven*: als verzamelde gegevens niet uitsluiten dat het voorgenomen project afzonderlijk dan wel in combinatie met andere projecten significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebied Westerschelde, geldt dat een passende beoordeling opgesteld moet worden. Indien daaruit niet met zekerheid blijkt dat er geen schadelijke gevolgen zijn, kan geen

toestemming worden verleend aan het project, tenzij een zogeheten ADC-toets wordt doorlopen. In dit kader dienen ook andere (locatie-)alternatieven aan de orde te komen dan de alternatieven die passen binnen de gekozen doelstelling.

(3.2.2) Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA)

13. *MMA*: onderzoek of kleinere terminal mogelijk is.
14. *Afmeting*: geef onderbouwing voor gekozen afmeting.
15. *Samenhang*: onderzoek of kleinere WCT mogelijk is door afstemming.

(3.3) Referentiesituaties

16. *Uitwerken twee referenties*:
  - a. een met huidige situatie plus reeds in gang gezette ontwikkelingen,
  - b. een met maximale (reëel) te verwachten ontwikkelingen (waaronder ontwikkeling van containeroverslag op VCT) (hoort VCT bij autonome ontwikkeling?).
17. *Achterlandverbindingen*: wat is kwaliteit verbindingen bij gecombineerde ontwikkeling van containeroverslag in bestaande haven en in WCT?
18. *Duinvorming*: Welke ingrepen (zoals zandsuppletie) zijn in huidige toestand al nodig om afslag strand bij Kaloot te voorkomen en duinvorming veilig te stellen?

(4) Milieugevolgen

Concept-aanwijzingsbesluit Westerschelde noemt expliciet de duinvorming bij Rammekenshoek en de Hooge Platen.

19. *Effecten op beschermd habitat*: onderzoek autonome ontwikkeling en vergelijk met ontwikkeling bij aanleg van WCT van de volgende beschermde habitats:
  - a. H1130 Estuaria, met als doel: uitbreiding van oppervlak en verbetering van de kwaliteit. Huidige staat van instandhouding is zeer ongunstig en oppervlaktevergroting is noodzakelijk. Uitbreiding estuarium is voorts noodzakelijk i.v.m. de instandhouding van de habitattypen H1310 Zilte pioniersbegroeiing, H1330 Schorren en zilte graslanden.
  - b. H2110 Embryonale wandelende duinen, met als doel: behoud oppervlak en kwaliteit.
  - c. H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ('witte duinen'), met als doel: behoud van oppervlak en kwaliteit.
20. *Dynamische omstandigheden* om type H2110 en H2120 te laten ontstaan moeten in stand blijven.
21. *Slikken en schorren*: beschrijf de effecten op nog resterend slikkengebied en het schorgebied in de haven, zowel qua areaal als qua kwaliteit en doe dit ook voor de schorvegetatie aan de oostkant (dit i.v.m. H1320 slijkgrasvegetatie en H1330 Atlantische schorren).
22. *Beschermde soorten*: besteed uitvoerig aandacht aan effecten WCT op soorten uit Vogel- en Habitatrichtlijn waarvoor het gebied is aangewezen. Dit in verband met de vaak ongunstige staat van instandhouding hiervan.
23. (4.1.2) *Morfologie, waterbeweging en slibgehalte*: opheldering gewenst over onzekerheid over slibgehalte (met name gebied D) en gevolgen voor vorming jonge duinen.
24. Besteed aandacht aan mogelijke effecten WCT op schor en slikken van Ritthem.

Voor onderstaande aspecten worden vrij uitgewerkte vragen gesteld door de commissie, waarvan hieronder alleen enkele hoofdlijnen zijn weergegeven.

(4.2) Achterlandverbindingen

25. Congestie en veiligheid: bediscussieer.
26. Milieu:
  - a. Lucht: ingaan op verspreiding van fijn stof en NO₂-concentraties volgens aangegeven vragen.
  - b. Geluid: ingaan op aangegeven vragen.
  - c. Trillingen.
  - d. Externe veiligheid.

(4.3) Woon- en leefmilieu

- 27. Geluid (en geaccumuleerd).
- 28. Calamiteiten.

(4.4) Nautische veiligheid

- 29. Tijdens aanleg.
- 30. Tijdens gebruik: risico calamiteiten tijdens aanmeren en tijdens laden/lossen?
- 31. Tijdens hoogwater.
- 32. Waterkwaliteit.
- 33. Landschap en cultuurhistorie.

Natuurcompensatie aanleg Westerschelde Containerterminal (WCT), provincie Zeeland. Advies voor aanvullende richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER-commissie, oktober 2009)

In onderstaande samenvatting verwijzen de paragraafnummers naar de oorspronkelijke tekst en is een doornummering van onderdelen toegevoegd.

Op 1 juli 2009 is door Exploitatiemaatschappij Schelde Maas (ESM) een aanvullende startnotitie ter inzage voorgelegd. Deze gaat specifiek in op de compensatie voor de aantasting van de Ecologische Hoofdstructuur, die zal worden vastgelegd in een provinciaal inpassingsplan, waarvoor provinciale staten bevoegd gezag zijn.

Uit de inhoud van de aanvullende startnotitie blijkt dat al veel onderzoek is gedaan en dat de betreffende MER in een vergevorderd stadium verkeert. In de startnotitie worden beknopt de gevolgen op verschillende milieuaspecten behandeld, zoals deze in de concept-MER zijn opgenomen. Op basis van de startnotitie en ongezien de concept-MER geeft de commissie aanvullend richtlijnadvies waarin wordt ingegaan op de milieu-informatie die noodzakelijk is om een besluit te kunnen nemen over natuurcompensatie. Nadruk op (uitleg aangaande) de volgende twee hoofdpunten:

- Welke regels stellen beleid- en regelgeving aan de compensatie en hoe wordt de compensatie uitgevoerd?
- Een alternatief waarin maximaal wordt ingezet op toegevoegde natuurwaarden voor de Westerschelde, en daarnaast het verlies aan natuur door de aanleg van een geul in het Rammekensschor en -slikkengebied wordt geminimaliseerd.

(2.1) De commissie oordeelt dat de aanvullende startnotitie goed aangeeft welke drie criteria het meest relevant zijn om te onderzoeken. Dit betreft de volgende drie criteria:

- a) Natuurcompensatie (§ 2.2 aanvullende startnotitie).
- b) Locatiekeuze natuurcompensatiegebied (§ 2.3 aanvullende startnotitie).
- c) Begrenzing en omvang natuurcompensatiegebied (§ 2.4 aanvullende startnotitie).

(2.2) Compensatiebeleid

- 34. Ga specifiek in op het Provinciaal compensatiebeleid van Zeeland (Omgevingsplan Zeeland 2006-2012, §8.6.2). Uitgangspunt hierin is dat geen 'nettoverlies' van aanwezige waarden mag optreden.
- 35. Voor de WCT is van belang dat in de startnotitie 100-127 ha estuarium verloren gaat, terwijl 28 ha wordt gecompenseerd.

(2.3) Meest milieuvriendelijke alternatief (MMA)

- 36. Ontwikkel een MMA waarin maximaal wordt ingezet op toegevoegde natuurwaarde voor de Westerschelde.
- 37. Gegeven verlies van estuariene natuur door aanleg WCT ligt ontwikkeling van nieuwe estuariene natuur voor de hand. Uitwerking alternatieven voor buitendijkse of binnendijkse ontwikkeling van estuaria is gewenst, bijvoorbeeld op basis van de Schorerpolder of de Welzinpolder.

(2.4) Plangebied

38. Het plangebied is het gebied waar de werkzaamheden voor de natuurcompensatie plaatsvinden. Daarom moet de MER aangeven welke gebieden dit zijn.
39. De aanvullende startnotitie refereert alleen aan binnendijs gebied als compensatieareaal, maar voor geschikt maken zijn buitendijkse ingrepen nodig (graven geul). Dit laatste zorgt ervoor dat een deel van de ingrepen in Natura 2000-gebied plaatsvindt, waardoor ook deze ingrepen getoetst moeten worden aan de natuurbeschermingswet.